

Právnická fakulta Masarykovy univerzity
Katedra právní teorie

Seminární práce

Deliktní způsobilost a trestání specifických subjektů (děti, právnických osob)

Lenka Kubíčková
2006/2007

„ Prohlašuji, že jsem seminární práci na téma Deliktní způsobilost a trestání specifických subjektů (dětí, právnických osob) zpracovala sama a uvedla jsem všechny použité dokumenty.“

Seznam použité literatury

- Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., Systém českého trestního práva: Základy trestní odpovědnosti. Praha: Orac, 2003, s.455
- Jelínek, J., a kolektiv, Trestní právo hmotné: Obecná část. Praha: Linde, 2004, s.470
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Otázkou deliktů se zabývá především trestní zákon, tedy zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, trestní řád, tedy zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 200/1991 Sb. o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů a zákon o soudnictví ve věcech mládeže, tedy zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Pachatelem trestného činu může být podle platné právní úpravy pouze osoba fyzická, kdy u osob do patnácti let se používá označení dítě a u osob ve věku od patnácti do osmnácti let je užíváno označení mladiství. Přitom se nepočítá den patnáctých a osmnáctých narozenin, takže pachatel se stává trestně odpovědným nebo plně trestně odpovědným až následující den. Dřívější nabytí zletilosti podle §8 odst. 2 občanského zákoníku nemá z hlediska trestního práva význam. Subjektem trestního zákona může být tedy osoba, která dovršila patnáctý rok věku a spáchala svým jednáním takový čin, jehož znaky jsou uvedeny ve skutkové podstatě toho kterého trestného činu. Podle trestního zákona se nemůže stát subjektem tohoto práva osoba mladší patnácti let.

Nejen věk ale i přičetnost charakterizují pachatele trestného činu. Jsou znakem trestného činu, ale nepatří do skutkové podstaty trestného činu.

Podle §5 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů musí mladistvý pachatel splňovat následující požadavek: *Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.* Trestní odpovědnost mladistvého není podmíněna tedy jen věkem a přičetností, ale i rozumovou a mravní vyspělostí. Rozumová a mravní vyspělost je samostatným obligatorním znakem subjektu provinění.

Deliktní způsobilostí se chápe schopnost fyzické osoby páchat vědomě protiprávní jednání.

Pakliže osoba mezi dvanáctým a patnáctým rokem věku spáchala svým jednáním takový čin, který by jinak byl podle trestního zákona trestným činem, postupují orgány, které jsou činné v trestním řízení, standardním způsobem, ale potom řízení zastaví právě pro nedostatek věku. Nemluvíme zde o spáchání trestného činu, ale o provinění. Aby společnost byla chráněna od možnosti zopakovat takové deliktní jednání, soudy, s ohledem na věk delikventa, vybírají taková opatření, která by měla mít za následek převýchovu delikventa a také to, aby se podruhé něčeho podobného nedopustil. Takto soudy mohou ukládat výchovná

opatření a ochranná opatření. Takovými opatřeními jsou především dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče a ochranná výchova.

Podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, tedy zákona č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je možné ukládat trestní opatření pouze tehdy, jestliže zvláštní způsoby řízení a opatření by nevedly k dosažení účelu tohoto zákona. Opatření, které se ukládá, musí přihlížet k osobnosti toho, komu je ukládáno a kromě věku také k rozumové a mravní vyspělosti, zdravotnímu stavu, k jeho osobním, rodinným a sociálním poměrům a musí být přiměřené povaze a stupni nebezpečnosti spáchaného činu.

Při zjišťování duševní vyspělosti delikventa se soudy nebo jiné orgány obrací na znalce z oboru dětské psychiatrie nebo psychologie, aby posoudili právě konkrétní vyspělost zkoumaného, jeho sociální návyky i chování. Soudy samozřejmě přihlížejí i k závažnosti spáchaného skutku. Po tomto znaleckém zkoumání mohou orgány zvolit správný postup tak, aby došlo co k nejpřirozenějšímu napravení delikventa.

Subjektem trestního práva je každý, kdo po dovršení patnáctého roku věku spáchá čin, který vykazuje znaky činu trestného. V období od patnácti let věku do osmnácti let věku má však pachatel zvláštní postavení, a to postavení mladistvého. Jsou zde stanoveny jiné podmínky jak pro posuzování naplnění skutkové podstaty trestného činu, ale také odpovědnosti, tak se jedná také o jiné procesní podmínky, a to jak při procesu samotném, tak i při způsobu a výši ukládání trestu.

Řízení proti mladistvým upravuje trestní zákon a trestní řád. Podle jejich ustanovení musí mít mladistvý od zahájení trestního stíhání obhájce, je zde tedy podmínka nutné obhajoby. Je také nutné v řízení proti mladistvému co nejdůkladněji zjistit stupeň rozumového a mravního vývoje mladistvého, jeho povahu a poměry a další okolnosti, které jsou důležité pro volbu vhodných prostředků pro jeho nápravu.

Při ukládání trestu mladistvému se postupuje podle zvláštních zásad. Pečlivě se zvažuje jaký trest má být za spáchaný trestný čin uložen, aby se nenarušil budoucí vývoj mladistvého. Zejména trest odnětí svobody se ukládá kratší sazbou, zpravidla se trestní sazby u mladistvých snižují na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok. Soud samozřejmě může ukládat další výchovné tresty a pro výkon trestu je zařazovat od ostatních odsouzených do zvláštních věznic nebo oddělení. Soud také může místo trestu uložit ochrannou výchovu. Stává se tak v případech, kdy o výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nebo dosavadní výchova byla zanedbávána. Ta se pak vykonává ve zvláštních výchovných zařízeních. Tato ochranná výchova se časově neomezuje,

protože trvá tak dlouho, dokud to vyžaduje její účel. Nejdéle však trvá do dovršení osmnáctého roku věku, příp. v mimořádných případech se může prodloužit do devatenáctého roku věku (ochranná výchova se může pouze prodloužit do devatenáctého roku věku, nikoliv však po osmnáctém roku věku nařídit).

Ve výjimečných případech může soud uložit ochrannou výchovu i osobě, která dovršila dvanáctý rok věku ale nepřekročila patnáctý rok věku, jestliže spáchala takový čin, za který trestní zákon dovoluje uložení výjimečného trestu. Tato ochranná výchova však není ukládána trestním soudem, ale v občanskoprávním řízení.

Chtěla bych zde také ještě uvést, že věková hranice vždy nevyjadřuje přesně stupeň vývoje konkrétního pachatele. U pachatele trestného činu, který v době jeho spáchání sice dovršil hranice osmnácti let věku, ale byl ve věku blízkém mladistvých, se k tomuto věku přihlíží jako k polehčující okolnosti a tresty tedy bývají na spodní hranici trestní sazby. Dalšími tresty mohou být menší počet veřejně prospěšných prací nebo nižší peněžitý trest, pokud je však mladistvý výdělečně činný.

Účelem všech ustanovení, která se týkají trestání mládeže, tedy osob, které nedovršily patnáctého roku věku, mladistvých, tedy mezi patnáctým a osmnáctým rokem věku či osob blízkých věku mladistvých, je v první řadě převýchova těchto delikventů. Proto se ukládají tresty právě výchovného charakteru, které by spíše pomohly delikventovi od deliktního jednání upustit a jít tzv. správnou cestou. Myslím si, že zde by měla především sehrát svou úlohu rodina, ale ta často bývá nefunkční. Proto musí pomoci orgány péče o mládež, ale i jiné orgány činné v trestním řízení, které se na delikventa snaží celou dobu působit výchovně.

Co se týče deliktní způsobilosti právnických osob, tak tu české trestní právo nezná. Za trestné činy spáchané právnickou osobou může být trestně odpovědný jen jednotlivec, který trestný čin spáchal nebo se na něm účastnil. Je to tedy ten, kdo jednal jménem právnické osoby a dopustil se pro společnost nebezpečného jednání, jehož následek zavínil.

Trestní odpovědnost právnických osob nelze zaměňovat za odpovědnost takových osob, které jsou oprávněné za právnickou osobu jednat.